

Strange fruit

af Morten Thing

[*Social Kritik* 75/2001/s. 42-47.]

James Allen, Hilton Als og Leon F. Litwack: *Without Sanctuary. Lynching photography in America*, Twin Palms Publishers, Santa Fe 2000, 209 s.

I Doddsville, Mississippi blev i 1904 Luther Holbert pågrebet for et påstået mord på sin arbejdsgiver. Sammen med sin kone blev han lynchet, mens måske tusind mennesker så på det. Ifølge reporteren fra *Vicksburg Evening Post* den 13.2.1904 skete der følgende: "Da de to negre var fanget, blev de bundet til træer og mens begravelsesbålene blev forberedt blev de underkastet den mest djævelske tortur. De sorte blev tvunget til at strække deres hænder strakt frem mens en finger ad gangen blev hugget af. Fingrene blev delt ud som souvenirs. Deres ører blev skåret af. Holbert blev slået så alvorligt, at hans hjerneskal revnede og det ene af hans øjne hang ud af øjenhulen efter at være blevet slået ud med en stok....Den mest pinefulde form for straf var en stor proptrækker i hånden på nogen af tilskuerne. Dette instrument blev boret ind i mandens og kvindens kød, på armene, benene og kroppen og derefter trukket ud mens spiralen trak store stykker af råt, dirrende kød med ud hver gang."

Holbert og hans arbejdsgiver havde skændtes før mordet, men der var intet som forbandt konen med historien. Og to sorte var allerede blevet slået ned af en gruppe hvide, som mistænkte dem for mordet.

I 1918 hørte Mary Turner, på det tidspunkt gravid i ottende måned, at hendes mand var blevet lynchet i Valdosta, Georgia. Hun svor at hun ville finde de ansvarlige og få dem dømt i retten. For denne trussel blev hun indfanget af en flok, som "ville lære hende noget" for at citere referatet i *Savannah Tribune* 25.5.1918. Efter de havde bundet hendes ankler sammen, hængte de hende i et træ med hovedet nedad. De oversprøjtede hendes tøj med benzin og brændte det af hende. Mens hun stadig var i live tog én en kniv af den type, man bruger til at slagte svin med og sprættede hendes mave op. Barnet faldt ned på jorden og græd kortvarigt. Derefter blev dets hovede knust af én af tilskuerne. Hundrevis af skud blev derefter skudt ind i Mary Turners krop. Ifølge avisreferatet havde Mary Turner fremsat nogle "ukloge bemærkninger" om henrettelsen af hendes mand, "og folk blev indignerede og tog afstand fra hendes bemærkninger såvel som hendes holdning."

De to historier kan man læse i den mest ubehagelige, mest påtrængende, men også mest tankevækkende bog jeg længe har læst. Den handler om *lynchning i USA* og består af ca. 100 fotografier af lynchninger og et par essays, hvoraf især et historisk essay af Leon F. Litwack påkalder sig kvalme og interesse. Billederne er indsamlet af antikvitetshandleren James Allen gennem 25 år og har oprindeligt været udstillet i New York. Forfatteren Hilton Als har skrevet et essay om at være sort.

Mellem 1882 og 1968 antager man at 4.742 sorte blev lynchet i sydstatene af *mobs*, altså af selvbestaltede lynchgrupper, mens formentlig en ligeså stor gruppe blev lynchet ved hurtige domstole uden ordentlig og sikker rettergang, men også ved private og uoplyste *nigger hunts*, hvor ofrene simpelthen blev skudt eller druknet uden tilskuere og smidt i en flod en sted. Også hvide blev lynchet, men det var grundlæggende en institution til opretholdelse af *sort disciplin*. Den etableredes efter den første generation af ikke-slaver viste sig på den sociale scene. I 1890erne blev der lynchet i gennemsnit 139 om året, eller 2-3 om ugen. Tre fjerdedele af dem var sorte. Den sidst kendte lynchning fandt sted i 1981.

They're selling postcards of the hangin'

Det første og mest iøjnefaldende ved lynchningen som fænomen er naturligvis *the mob*. Lynchning var så bredt socialt akcepteret, at de var tilløbsstykker, som blev omtalt i aviserne som *lynching parties* eller *nigger roasts*. Der var intet hemmeligt over det. Tværtimod.

Dernæst er det påfaldende til det ulidelige og brækagtige hvilken bestialitet, der lægges for dagen i fuldt dagslys og med tilslutning fra *the mob*. De to historier ovenfor er kun to ud af en næsten uendelig række af torturscener, som lader inkquisitionen og kz-lejre tilbage i søndagsskoleafdelingen. Der er næppe den tænkelige tortur som ikke afprøves: partering i live, flåning i live, sønderflængning, brænding, kastrering, voldtægt, alle former for invalidering og naturligvis skydning og hængning.

Endelig er det påfaldende, at ingen autoriteter griber ind. Politiet gør kun noget i yderst sjældne tilfælde og meget modvilligt. Og det er næsten umuligt at få nogen dømt. Selvom de lynchede ofte blev hentet direkte ud af fængslerne.

Billederne af de store *lynching parties* viser, at der var fuld offentlighed omkring det. Det er ikke Ku Klux Klan vi taler om, det var helt almindelige mennesker. Og her kommer vi måske til det mest makabre: når lynchningerne er så veldokumenterede *fotografisk* som de er, skyldes det at mange af situationerne blev lavet til postkort. Postkortene var ment som advarsler til de sorte, men også for at vise *at man havde været der*: det er mig ved krydset. I 1908 forbød postvæsenet at sende lynch-postkort. Men så kunne de bare sende i en kuvert. Postkort blev der i hvert fald lavet.

Dertil knytter sig også skikken med at samle souvenirs. Det kunne være hår fra ofret, eller en finger. En købmand i Atlanta havde således i mange år de afhugne knoer af en lynchet sort mand udstillet i sit vindue.

I den hvide selvforståelse spillede sex en stor rolle for lynchningerne. Den sorte mand var en potentiel voldtægtsforbryder, der måtte han holdes nede. Litwack anfører at denne selvforståelse ikke finder støtte i de anklager, som faktisk rejstes mod de lynchede, hvor voldtægt var undtagelsen. Derimod, siger han, kunne man anføre, at den sorte mand lignede en voldtægtsforbryder mere jo tættere han kom på stemmeurnen. Lynchningerne kan altså forstås som en social institution, hvormed de hvide ville skræmme de sorte tilbage til den ydmyge status, de havde haft som slaver. Og faktisk retter lynchningerne sig også mod tendenser til en ny sort middelklasse. Et grotesk foto viser en lynchet sort, klædt ud som *good ole darkey* med papir klistret på ansigtet for at ydmyge den døde yderligere. De skulle kende deres pladser.

Selvom sex ikke spiller nogen central rolle i anklagerne, er det alligevel vanskeligt ikke at se lynchningerne som en offentlig afbrænding af seksuel og aggressiv energi. Lynchninger er gladiator kampe og hooligan vold på samme tid. De viser et samfund, som tillader kontrollen med de voldsomme energier at løsnes faretruende for at rette dem mod en bestemt befolkningsgruppe.

Den mest nærliggende nyere parallel er opgøret i Rwanda mellem hutuer og tutsier. Men påtrængende bliver også den såkaldte Goldhagen-debat. Daniel J. Goldhagen fremsatte i sin bog *Hitler's Willing Executioners. Ordinary Germans and the Holocaust* (NY 1996) den tese, at nazismens voldsorgier i forhold til jøderne kun kunne forstås som et særligt udslag af *tyske særtræk*. I tidligere tider ville det have heddet folkekarakter, men altså den forestilling at det *kun* kunne være foregået i Tyskland på grund af særlige omstændigheder. Spørgsmålet er imidlertid, hvad det særlige ved omstændighederne var. Goldhagen peger på det han kalder den 'eliminatoriske' anti-semitisme som noget særligt ved den tyske udvikling siden 1800-tallet. En antisemitisme som har den indbyggede tendens, at søge elimineringen og i sidste instans udryddelsen.

Historien om lynchningerne i USA er naturligvis også *specielt amerikanske* og fandt ikke sted i Tyskland. De var indskrevet i Sydens særlige historie og i slaveriets historie. Det er der efter min mening to vægtige pointer i. For det første, at Goldhagen kun har begrænset ret i sin påstand: vi må pege på de særlige historiske omstændigheder, som gjorde tilintetgørelsen mulig. Men dermed har man også sagt, at det principielt kunne være sket for andre nationer end den tyske, f.eks. den amerikanske. Men hvis vi vil forstå holocaust eller lynchningerne, må man først og fremmest forstå, at denne vold ikke er *dyrisk eller bestialsk*. Nej, den er først og fremmest *menneskelig*. Det er den virkelig tunge erkendelse, at fordi det er udslag af menneskelig adfærd, kan det gentage sig. Holocaust kunne være sket for andre nationer end den tyske, f.eks. den amerikanske.

Den anden pointe drejer sig om amerikansk historie. Amerikanerne opfatter og tænker næsten alle konflikter i juridiske termer. Lynchningsens historie kunne måske tjene til at vise, at det ikke er så længe siden, at *ret* ikke var noget som omfattede sorte. Men også at denne fokusering på de sociale konflikters *formelle* aspekt fjerner en stor del af gruen ved de sociale konflikters reelle og sanselige karakter.

USAs historie er i nyere tid fyldt med voldelige historier i fredstid, som ellers kun kendes fra (*borger*)*krigstid*. Selvom USA opfattes som et demokratisk retssamfund, så har man i nyere tid været vidne til et voldsorgie mod sorte og mod fagbevægelsen som kun finder sin lige i borgerkristilstande i Asien og Afrika. Den amerikanske revolution talte i demokratiets og folkets sprog. Men hvem menneskerettighederne og demokratiet skulle omfatte forblev et forkæret spørgsmål meget langt op i tiden. De formelle rettigheder forblev tekstligt de samme, men det sanselige og konkrete indhold blæste i vinden og var borte med blæsten.

I virkeligheden kunne man stille det spørgsmål om ikke lynchningen som *holdning* gennemsyrrer amerikansk retspleje. Den holdning, at du hvis du forbryder dig 3 gange skal ind på livstid eller at fanger er *hands* som kan lejes ud, uden at man stiller spørgsmål ved det samfund som frembringer de kriminelle og volden, er også lynchningsens holdning.